

Temat: Parabola losu jako labiryntu bez wyjścia – „Schody” Stefana Schabenbecka

Opracowanie: Paweł Dobrosielski

Etap edukacyjny: gimnazjum, liceum

Przedmiot: etyka, język polski, filozofia

Czas: 2 godziny lekcyjne (w tym projekcja filmu)

Po zajęciach uczeń będzie umiał:

- wyjaśnić znaczenie takich pojęć, jak „parabola”, „labirynt”, „symbol”, „alegoria”, „kondycja egzystencjalna”;
- krytycznie analizować przekaz filmowy oraz tekst opowiadania;
- wskazać, charakteryzować i oceniać różne odpowiedzi na pytanie o sens życia;
- wskazać – na przykładach – powtarzalność pewnych motywów w sztuce i wyjaśnić znaczenie tej powtarzalności.

Metody pracy:

wykład, burza mózgów, dyskusja, praca z tekstem, wypowiedź pisemna

Środki dydaktyczne:

- film „Schody” Stefana Schabenbecka,
- materiał pomocniczy - opowiadanie Jorge Luisa Borgesa pt. „Dwaj królowie i dwa labirynty” – dołączone do scenariusza www.filmotekaszkolna.pl (Nasze lekcje/6.Filmowe przypowieści/Metodyka),
- krótki film animowany „Katedra” Tomasza Bagińskiego dostępny na stronie www.platige.com (Projekty/Animacje/Katedra).

Pojęcia kluczowe:

parabola labirynt symbol alegoria kondycja egzystencjalna film animowany

Przebieg zajęć:

1. Wyjaśnij temat lekcji, opowiedz o twórcy filmu i o samym dziele.
2. Poproś uczniów, aby odpowiedzieli krótko, co kojarzy im się z pojęciem labiryntu i jakie budzi on w nich uczucia (np. zagubienie, poczucie beznadziei, brak wyjścia, zamknięcie itd.). Zapisuj skojarzenia na tablicy.
3. Odtwórz film „Schody” Stefana Schabenbecka. Poproś uczniów, aby w trakcie oglądania zwrócili uwagę na środki, za pomocą których jest budowane napięcie. Wyjaśnij, że reżyser wykorzystał typowe cechy filmu animowanego, by dzięki pewnej nierealności czy umowności wydarzeń, przekazać treści bardziej uniwersalne (np. cienie, muzyka, oddalenie lub przybliżenie kamery).
4. Zapytaj uczniów, jakie uczucia wzbudził w nich obejrzany przed chwilą film (mogą się pojawić takie odpowiedzi, jak znużenie, przygnębienie, smutek, bezcelowość wysiłku itp.). Porównaj te wrażenia z tym, co zostało wypisane na tablicy na początku zajęć.

5. Zainicjuj dyskusję, zadając pytania pomocnicze:

- *Co oznacza puenta filmu (zmiana człowieka w kolejny stopień)?*
- *Jak można zinterpretować tę metaforę?*
- *Czy wszystkie stopnie to jacyś poprzedni ludzie?*
- *Kim jest bohater filmu?*
- *Dlaczego potknął się przy pierwszym stopniu (zdziwienie, nieprzygotowanie)?*
- *Dlaczego postać jest samotna, dlaczego nie ma nikogo innego w tym labiryncie?*
- *Jaki cel ma to błądzenie?*
- *Dlaczego bohatera w pewnym momencie ogarnia znużenie?*
- *Co Schabenbeck chce nam przez to powiedzieć o sensie życia?*
- *Czy ta postać jest szczęśliwa?*
- *Czym jest labirynt schodów?*

Dokonaj z podopiecznymi interpretacji filmu, kierując się powyższymi wskazówkami. Uczniowie powinni dojrzeć uniwersalne przesłanie tego dzieła oraz odczytać sensory różnych symboli (schodów, labiryntu, przemiany, znużenia).

6. Przypomnij znaczenie pojęć: „symbol”, „alegoria”, „kondycja egzystencjalna”, dostosowując szczegółowość wykładu do potrzeb, możliwości i wiedzy uczniów. Opowiedz o paraboli jako pewnym gatunku wypowiedzi, którą cechują schematyzm fabuły, uproszczona konstrukcja postaci, obiektywny i

wszystkowiedzący narrator, selekcja realiów oraz umowność (nawiąż do przypowieści biblijnych jako modelowego przykładu paraboli). Pokaż (lub poproś uczniów o pokazanie), jak funkcjonują wyżej wymienione cechy w filmie „Schody”. Wyjaśnij, że parabola ukazuje kondycję egzystencjalną każdego człowieka. Poleć podopiecznym, aby w jednym lub dwóch zdaniach sformułowali przesłanie filmu. Następnie poproś o odczytanie przykładów.

7. Przywołaj inny krótki film animowany „Katedra” Tomasza Bagińskiego. Wskaż, że Bagiński cytuje Schabenbecka – bohater „Katedry” również zamienia się w jeden z elementów konstrukcji. Jeśli masz taką możliwość, to teraz wyświetl uczniom ten film. Spytaj o różnice i podobieństwa, a następnie poproś uczniów o ponowną interpretację tego motywu:

- *Dlaczego postaci zmieniają się w elementy konstrukcji świata?*
- *Co sugeruje taka metafora?*
- *Co ta przemiana oznacza dla tych postaci?*

8. Teraz zaproponuj uczniom lekturę opowiadania argentyńskiego pisarza Jorge Luisa Borgesa. Rozdaj wszystkim kopię tekstu, który powinien zostać przeczytany na głos. Spytaj o wrażenia z lektury:

- *Czy film i książka są podobne? Dlaczego?*
- *Jaki znaczenie ma motyw labiryntu i zagubienia?*
- *Co oznaczają dwa labirynty w opowiadaniu Borgesa?*
- *Dlaczego chaos i cuda nie są zjawiskami właściwymi ludziom?*
- *Czy zgadzasz się z takim postawieniem sprawy?*

9. Zwróć uwagę uczniów na krążenie motywów w sztuce – labirynt jest jednym z podstawowych nośników znaczenia pojęć, o których była mowa na zajęciach. Spytaj o pierwszy labirynt (chodzi o Minotaura i labirynt wzniesiony przez Dedala na Krecie). Film Schabenbecka oraz opowiadanie Borgesa nawiązują właśnie do tego motywu. Zapytaj uczniów, czy znają jeszcze jakieś dzieło (filmowe, malarskie lub literackie), w którym pojawia się labirynt. Poproś o przykłady.

Podsumowanie:

Podsumuj w kilku zdaniach wnioski z zajęć dotyczące spojrzenia na sens życia i kondycję egzystencjalną człowieka w świecie na podstawie filmu „Schody” Stefana Schabenbecka.

Praca domowa:

Zaproponuj uczniom, aby zastanowili się, który z labiryntów w opowiadaniu „Dwaj królowie i dwa labirynty” Borgesa – króla Babilonii czy króla Arabii – bardziej przypomina ten z filmu „Schody” Schabenbecka? Dlaczego? Poproś o pisemne uzasadnienie stanowiska.

Załączniki:

Materiał pomocniczy

„Dwaj królowie i dwa labirynty”

Opowiadają ludzie godni wiary (ale Allah wie lepiej), że w pierwszych latach żył król wysp Babilonii, który zebrał swych architektów i magów, i rozkazał im zbudować labirynt tak powikłany i subtelny, iż najbardziej roztropni mężowie nie chcieli zaryzykować doń wejścia, a ci, którzy wchodzili, gubili się. Oburzające było to dzieło, gdyż chaos i cuda są dziełami właściwymi Bogu, nie zaś ludziom. Po upływie pewnego czasu przybył na jego dwór król Arabów, i, żeby zakpić z prostoty swego gościa, król Babilonii skłonił go, by wszedł do labiryntu, gdzie błąkał się, przepelniony wstydem i zmieszaniem, aż do zapadnięcia zmroku. Wówczas wezwał pomocy boskiej i odnalazł wyjście. Usta jego nie wypowiedziały żadnej skargi, ale rzekł królowi Babilonii, że w Arabii ma lepszy labirynt i że pokaże mu go, o ile zezwoli Bóg, pewnego dnia. Potem wrócił do Arabii, zgromadził swych kapitanów i dowódców twierdz, i najechał królestwo Babilonii z tak wielkim szczęściem, że zburzył zamki, pokonał ludzi i wziął do niewoli samego króla. Przywiązał go do grzbietu rączego wielbłąda i zawiózł na pustynię. Jechali trzy dni i rzekł mu: "O królu czasu, istoto i cyfro wieku! W Babilonii chciaeś mnie zgubić w labiryncie z brązu o wielu schodach, murach i drzwiach; teraz Mocny zechciał, abym pokazał ci mój labirynt, gdzie nie ma schodów do wspinania się, drzwi do pokonywania ani murów, które powstrzymałyby twe kroki". Następnie zdjął mu więzy i zostawił go pośród pustyni, gdzie umarł z głodu i pragnienia. Niech chwala będzie Temu, który nie umiera.

Jorge Luis Borges, *Dwaj królowie i dwa labirynty*, przeł. Andrzej Sobol-Jurczykowski, [w:] *Alef*, Czytelnik, Warszawa 1972, s. 155-156